

"זוה המלך אמר כי עמך מקור הרים,
שמוקד הרים הוא השמן העליון ששופע
מזהבמה העליונה לתת הרים לכל הבריאה,
ולהדליק את הנרות, כדי לפקוח עיני כל
העולם לדאות בהכמות הבורא יתברך שנאמר
באורך נראה אור"
(על פי זוהר צו לך).

הנוכה

גנזי המלך

נסה עלינו אור פניך ה'.

כשעלה ברצון הבורא יתברך לברא את העולם צמצם אורו הגדול כדי לתת קיום לכל הבריאה. לזה הוצרך לשים מסכים בינו לתחתונים כדי למעט את האור, שיוכלו לסבול אותו מרוב עוצמתו. וכך פעל בהדרגה מסך אחר מסך עד התעבות האור ובריאת עולם הגשמי, וטמן בו אור הקדוש כאוצר יקר, כנשמה בגוף. בימים של חנוכה השפיע הבורא הארה גדולה על העולם, אורות עליונים מרומי מרומים כדי לפעול נס לא בגדר הטבע. ואמרו חכמים, ההארה זו חוזרת כל שנה בזמן ההוא והאדם מושך אותה בהדלקה להאיר בנרות אור עליון המגרש כוחות הטומאה, לפקוח עיניים עיוורות מחושך הרע ותאוות החומר, לגלות את אור הבורא יתברך, אור עילאי המהווה את כל הבריאה, אור נועם השם המענג את האדם, אור קדוש המלהיב את הנשמה, אור פני המלך המאיר את כל העולם.

רוחני המאיר בימים אלו. אמנם אין לנו השגה בנסתרות וקשה לדעת את כל הכוונות אבל ניתן לכל אחד לכוון על חלק מהם המבוססים על פנימיות מצוות ההדלקה היינו להוריד אורות רוחניים המאירים את הלבבות.

והנה יש לכוון בברכה ראשונה במילה "להדליק" להביא אורות עליונים לשכינה כנזכר לעיל. וזו הכוונה להדליק היינו להאירה ולקשטה כדי להכין אותה ליחוד.

ועוד מובא בכתבי האר"י (שער הכוונות דדרוש חנוכה) שיש לכוון בר"ת ל"הדליק נ"ר ח"נוכה שם קדוש נח"ל למשוך נחל של אורות עליונים למלך ולמלכה לצורך הייחוד, וזה רמז בפסוקים (תהלים לו ט) וְנַחַל עֲדִינָה תִשְׁקֶם. פִּי עֲמָךְ מְקוֹר חַיִּים בְּאֹרֶךְ נִרְאָה אֹר. הַיֵּינוּ הָאוֹרוֹת הַנִּלְל. מִשֶּׁךְ חֲסִדֶיךָ לְיַדְעִיד וְצִדְקֶיךָ לְיִשְׁרֵי לֵב הַיֵּינוּ הַשֶּׁפַע הַיּוֹצֵא כֹ"ל.

ובמילה נר ישנה כוונה עצומה של ייחוד השלם בין שמות השם, והם יהו"ה עם אה"ה וגם ייחוד יהו"ה עם אלה"ים וגם יהו"ה עם אדנ"י וביחד הם בגימ' נ"ר והוא הייחוד השלם והגמור בין המלך והמלכה, וכדברי זוהר (תרומה קסו:) שהמלך בא לחבק את השכינה והיא פותחת את שתי הזרועות שלה אז נכללו אלו ב' זרועותיה ברמ"ח אברים שלו וביחד הם מספר נ"ר, ואז השכינה נקראת נר ה' או נר מצוה ומאירה באור גדול (עיין סוף דרוש ו דעמידה).

וגם זה רמז במילה חנו"כה היינו כ"ה אותיות שיש בשלשה הייחודים אלו חונים בשכינה. וזה סוד האמור בזוהר (בראשית ג:) הרוצה לדעת חכמת הייחוד הקדוש יתבונן בשלהבת העולה מתוך הנר דולק.

ואז יש כח באור קדוש זה לפקוח את העיניים שקועות בחומר ולגלות כבוד וכח הבורא, לגלות את האמת, לדעת מה תכלית הבריאה ועל מה כל העולם עומד.

לשכינה, בעודה למטה, אור גדול והוא משמות השם, כידוע שמקור אורות השפע הוא משמות של הקב"ה, והם יהו"ה אה"ה שהם בגימ' רגל (היינו במילוי כזה יו"ד ה"י ו"ו ה"י א"ף ה"י יו"ד ה"י שמראה על ריבוי השפע היוצא מהשמות). אמנם, האור זה יכול להימשך אליה אלא זמן מועט מחמת קדושתו. וזה סוד עד שתכלה רגל מן השוק היינו עד שתכלה זמן שעוד אפשר להוריד את אור הנקרא רגל מן השוק היינו העולמות התחתונים.

"נר הוא הייחוד השלם והגמור בין המלך והמלכה שהמלך בא לחבק את השכינה והיא פותחת את שתי הזרועות שלה והם נכללים ברמ"ח אברים שלו וביחד הם מס' נ"ר, ואז השכינה נקראת נר ה'".

סידרה החכמה העליונה שתהיה הלילה שליטה לכוחות הטומאה להתפשט בכל מרכבותיהם וישוטטו ענפיהם בעולם לכן יש לכוון בהדלקה להחליש את שליטתם. אם הרע מתגבר בחושך, האור מבטלו.

לכן מחמת קדושת האורות היורדות בנרות אסור להשתמש בהם אלא לראותם בלבד היות יורדות בעולם הגשמי שבו כוחות הטומאה נמצאות וחוששים שיתאחזו בו. ובשימוש חול בנרות האדם פותח פתח להם ליהנות מהקדושה וזה פגם גדול בכבוד השכינה שלוקחים מהמלכה לתת לשפחה.

ברכה ראשונה

לפי תורת הקבלה ישנם כוונות עליונות בהדלקת נר חנוכה וזה מראה על שפע

סוד חנוכה

הענין בנר חנוכה הוא לגרש כוחות כל הטומאה כדי לגלות אור השם יתברך להאיר עיני כל העולם שהוא לבדו מקור לכל הבריאה. ולכאורה יש לשאול למה לא ניתן לפעול גילוי זה במשך השנה בהדלקת נר בעלמא, אלא בימי חנוכה הקב"ה השפיע אורות עליונים לצורך הנס, והם חוזרים כל שנה בזמן ההוא, ואדם בהדלקה פועל גדולות להאיר את השכינה באורים גדולים לקשטה כדי לייחדה עם המלך ביחוד שלם. ובכך נותן כח לנרות להלהיב הניצוצות של קדושה הטמונים בתוך הנשמה לדעת בארץ דרכו בסוד באורך נראה אור. וזה סוד חנו"כה שהאורות חונים בשכינה הנקראת כה.

וצריך לדעת ולכוון תמיד שכך קבע הקב"ה לאדם בכל עבודת הקודש, על ידי המצוות שתיקן הבורא לנו, לקשט ולפאר את השכינה לייחודה עם השם יתברך להוליד שפע טוב וברכה ולהשפיע אור קדוש לנבראים ובמיוחד לאדם, כי כך רצונו וחשקו יתברך להטיב לאדם כאבא לבנו והמסרב לקבל הטוב מאביו עתיד לתת את הדין.

וכך מובא בזוהר (נח טו:) התאוה של השכינה להתחבר אל הקב"ה אינה אלא על ידי השפע היוצא ממצוות העם העושים כראוי, ושפע זה עולה בתוך השכינה וגורם לה תשוקה להתייחד לבעלה להוליד שפע ואור לעולם.

זמן ההדלקה

אמרו חכמים, זמן ההדלקה הוא עד שתכלה רגל מן השוק. לפי תורת הקבלה, מבואר שהשכינה כל יום מקבלת שפע ממעשים הטובים של עם ישראל במשך כל היום, ומתחילת הלילה יורדת לעולמות התחתונים עד אלינו לחלק זה השפע לנבראים בסוד וַתִּתֵּן טָרֶף לְבֵיתָהּ וַחֶק לְנִצְרֹתֶיהָ. וכנזכר לעיל, בחנוכה מוריד האדם

בברכה

השנייה שעשה ניסים מושך אדם הארת הפנים העליונים, אורות עילאיים הבאים ממקום גבוה מאד הנקרא אריך אנפין (פנים ארוכות מחמת ריבוי האורות שם), ואלו האורות באים למתק את בחינת הגבורה (שהם כוחות הטומאה שיש בגויים שרצו לכבות את נר ישראל) וזה כדי לעשות נס. אמנם דברים עליונים הם להשיגם אבל אפשר להמחיש גודל הענין לפי דברי הזוהר בפרשת נשא, שם רבי שמעון בר יוחאי כנס את החברים לגלות להם סוד האריך אנפין. כנס זה נקרא האדרא רבא. שם מבואר שעל ידי הפנים העליונים האלו מתקיים העולם כי משם יוצאים חיים לבריאה שנאמר באור פני מלך חיים (משלי 10: 1), ועוד מובא שם כשמתגלים אלו הפנים כל הנרות הם בשמחה, וכל העולמות שלמטה ממנם הם בשמחה, וכולם שלמים מכל השלימות, וכולם מאירים ושמחים וכל הטוב אינו מפסיק.

בן בקדש חזיתך לראות עיך וכבודך. (תהלים סג ג)

בחנוכה הנר מעורר את הלבבות להשכיל ולדעת שאור השם הוא פנימי כדרך המלך שהוא נעלם ופרוש מרוב חשיבותו. ורק מי שפונה אליו ונדבק בקדושתו רואה ומרגיש עוזו וכבוד מלכותו. וזה מה שמוטל עלינו לפרסם לעם שעצם זה שלא רואים אותו סימן הוא שיש לנו מלך המאיר את העולם ולעתיד יתגלה כבוד מלכותו בעולם.

כה אמר ה' אל דרך הגוים אל תלמדו... (ירמיה י ב)

ידוע שבזמן המקדש שני, היוונים נתנו חשיבות גדולה לגוף והיו הסמל של בחינת החיצונית. בכך פעלו למשוך את העם קדוש לבטל את פנימיות התורה לפתותם להשקיע אך ורק בחומר. המתבונן יפתח עיניו ויבין שהפיתוי ממשיך עד היום והרבה מהעם נופלים במוקש היצר הרע שמתלבש כידוע בגויים.

היות טרוד לפרנסתו ולצורכי משפחתו, האדם לא שת לבו להחזיר בתוכו רוחניות כי כל כולו מסובך בחבלי החומר, לא מרגיש תועלת לדקדק בהלכות, להמחיש דברי מוסר, נראים דברי חכמה רחוקים ממנו ובלא תכלית. טוען שכבר קשים הם החיים ואין להכביד יותר עליהם. הוא מסתתר בהתעקשות אחרי טענתו שחייב לפרנס את עצמו או את משפחתו ופטור מעול תורה, פחד החוסר גובר על השכל ובטוח שנוהג כראוי. לא מאמין שיש כח אפילו קשר כל שהוא בין עולם התורה וכל מהלך החיים שלו, ובמיוחד המסובך עם הזולת (משפחה, משרה, משפט, חובות) לא עולה על דעתו להתקרב לקודש, הוא נשאר שם ונלחם לריק ובטוח שיצא מהמבוכ בעודו אפוף בטומאה.

אולם יפקח עיניו להבין שהוא נופל במוקש הגויים שאין להם רוחניות ומתעסקים אך ורק בחומר. והיות מתקרבים לגאולה והצד הרע סופו להתבטל מרבה כוחותיו למשוך את העם קדוש חרוק מהשם, לכן רוב העולם חיים לפי המושגים אלו וחושב אדם שכן צריך לחיות ולא לפי המיעוט העובדים את הבורא. אולם אומר הזוהר עתיד הקב"ה לשלוח נסיונות לעם ישראל לראות מי יחזיק באמונה ומי ראוי לראות שמחת המלך. לכן כל איש ישראל ידע שהתכלית הבריאה היא להדבק בשם ובקדושתו לזכות לטוב האמיתי ולייחוד השלם. והיות שרצו הגויים לבטל את הייחוד הזה חובה עלינו לפרסמו לעיני כל העולם, ולהכריז שעם ישראל הוא נר תמיד עומד ולא נכבה לפני רוח הטומאה. ישכיל המשכיל וישאל כמה אומות היו בעבר ואין בהם זכר היום, הבבליים היו ונפלו, מדי פרס, יוון, רומי... עם כל הגדולה ועוצמה שלהם לא התקיימו. לעומתם עם ישראל מכח הקדושה עליונה הוא חי וקיים לנצח.

"הנר מעורר את הלבבות להשכיל ולדעת שאור השם הוא פנימי כדרך המלך, שהוא פרוש מרוב חשיבותו. ועצם זה שלא רואים אותו סימן הוא שיש לנו מלך המאיר את העולם. וזה מה שמוטל עלינו לפרסם לעם בנר החנוכה"

להדות לשם קדשך להשתבח בתהלתך. (תהלים קי מז)

צריך לדעת שבימי חנוכה השכינה עומדת ויונקת אור מספירת ההוד שהיא ספירה שמינית מכתר בינה חכמה חסד... כנגד שמונה ימי חנוכה והיא לשון הודאה ועבודתנו בימים אלו להודות ולהלל לשם יתברך על הניסים שעשה לנו. וענין זה קשור לבחינה הנזכר לעיל היינו בהודאה לקב"ה מגלים כבוד יתברך שמו בעולם, לדעת שאפילו הוא רם ונעלם ושכינתו עוזו בגובהי מרומים מהווה את האדם ואת כל הבריאה, משיגה על כל העולם כולו ופועל ישועות ועושה ניסים לעמו. זה מה שאומר דוד המלך (תהלים ק) מְזִמֹר לְתוֹדָה... דָּעוּ כִּי ה' הוּא אֱלֹהִים הוּא עֲשָׂנוּ וְלוֹ אֲנַחֲנוּ...

שמן מושהת קודש

לפי תורת הסוד ישנה שמן רוחני שיורד ממקום גבוה מאד הנקרא חכמה עליונה, וכשם שלא ניתן לאדם להשיג ולהבין את בחינת החכמה שלו כל שכן שאין לנו הבנה והשגה לחכמה עליונה שהיא נעלמת ולא גלויה לנו אלא רק מהבורא יתברך והוא מסדר ומנהל את עולמו לפי זו החכמה. על זה אמרו חכמי הקבלה שטוב לכוון בהשמת השמן להוריד את השמן העליון הנ"ל אל העולמות למטה, והוא שפע ואור גדול המריק חכמה לבריאות. וכידוע שבחנוכה נלחמו על כבוד התורה שהיא מקור החכמה. לכן בימים האלו יש ענין גדול להרבות בתורה למשוך מהשמן העליון. וגם אלו שאין בדרכם לשקוד בלימוד התורה

אולם אהבת התורה בוערת בהם, ניתן להם גם אפשרות להוריד שפע עליון בימים אלו, וזה על ידי כבוד ותמיכה לתלמידי חכמים וכך כותב הזוהר (ויקרא כט): תלמידי חכמים שהם בנים של המלך והמלכה הם נקראים שבת וימים טובים, שהם אינם בעלי מלאכה כשאר עבדים של צד החול. לכן צריך לענג אותם בכל מיני מאכל ומשתה, לכבדם בלבושים יפים כעין שמכבדים את השבת וימים טובים. וכל מה שעושה אדם לכבוד שבת וימים טובים יש לו לעשות לתלמידי חכמים. ומצד שני כשם שהמחלל שבת חייב סקילה, המבזה תלמידי חכמים מחלל את התורה כאילו כופר בעיקר. אבל המשמש את תלמידי חכמים נקרא קודש כעין כל הכלים של בית המקדש המיועדים לשמש בקודש שנקראים קודש. ע"כ.

ואפילו על אלו שאין רוח השם נוססה עליהם ואינם מרגישים תועלת כלל בדרכי התורה, ניתן גם להם לזכות באור חנוכה והוא להתבונן ולדעת שדרך התורה היא לא רק לבא לבית כנסת ולא להדליק אש בשבת, אלא היא עומדת על חכמה עמוקה ומסודרת, כי היודע משפטי התורה באופן חלקי ועראי, בונה תמונה מטושטשת מתכלית עבודת הקודש ונראים כדברים נעדרי תועלת ובכך מזלזל ולא מדקדק בהם. איך ישלול אדם מערכת אם לא מכיר אותה היטב. האם ההדיט יאמר לרפוא שלא יודע לרפות או למהנדס שלא יודע לבנות. אלא עליו לשנות את ההסתכלות המעוות על עולם התורה ולהתבונן ולהבין שלא יתכן שבא האדם לעולם כדי לרדוף אחרי כסף ותאוות, להילחם כל יום למצוא מזונן, וסופו לרדת בתוך בור באדמה.

אדם שואל במה מפוארת התורה, לדעת מה מותר ומה אסור, מה טהור ומה טמא, הרי כולה מצוות, חלקם שכליות וחלקם חוקיות מגזרת מלך, וחייב מוטל על כל אחד לשומרם ולקיימם כהנחיות לחיים. ואם כן, במה יש להתפעל בה. נמחיש את הענין על פי משל של אדם העומד לפני בנין מפואר ומתפעל מיופיו וצורתו. הוא מתרגש מגודל החכמה שטמון בו, מתפעל מהסדר וההרכבה של כל החלקים באופן מדויק ומשורטט בתכלית הסיודר. ובכך נמשך ונקשר נפשו למקום זה היות עומד לפני גדול ממנו בחכמה. כך בתורה הקדושה, אם אדם מסתפק לשמוע מה אסור ומה מותר ולא יגיש אליה בעמקות ושקידה, לא יזכה לראות גודל המלאכה ופאר המחשבה שטמון בה, ובכך לא יתפעל ולא ייתן החשיבות הראויה לה. מה שאין כן היודע את משפטי התורה על בורים לפי עומק הדברים, מגלה איך הכל עומד על חשיבה, עיון וחדות השכל, ונעמדים כבנין מפואר ומהודר והוא משתעשע ומתלהב להשכיל בהם ולא עוזב אותם. אז מתנוצץ בתוכו אור עליון המאיר את הנפש ונועם השלמות עד החלטה מונחת שהיא יצירה אלוקית ולא מעשה אדם.

נסה עלינו אור פניך ה'

המונע העיקרי אצל האדם להתחבר לתורה הוא בגלל שלא רואה סימן ופני מרגיש מציאות אלוקית. אלא רואה עולם רץ כנחל שותף, אנשים הולכים ושבים איש איש לעבודתו, אשר כל המחשבות פונות לתכלית אחד והוא לאסוף כסף ולהינות ממנו. בחנוכה, מכח אורות רוחניים הנשפעים בנרות, ניתן לאדם לפתוח עיניו להבין תכלית הבריאה, לגלות אורו יתברך, אור אין סוף המהווה את הבריאה, אור הגנוז המאיר את הנשמה, אור הגאולה הקרובה, שאז יאיר השם עלינו אור פניו. אור פני המלך יתברך.